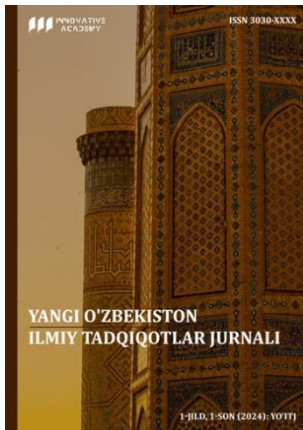

SOG'LIQNI SAQLASH TIZIMIDA BOSHQARUVNING ROLI VA AHAMIYATI

Mirzayev Muhammadjon

Central Asian Medical University xalqaro tibbiyot universiteti bavorlash
ishi yo'nalishi talabasi,

Ilmiy raxbar: O.R.Parpiyeva

Central Asian Medical University xalqaro tibbiyot universiteti dotsent

v.b., e.mail: parpieva.odinahon@yandex.ru,

ORCID: 0000-0001-6223-103X

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14835560>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 3-fevral 2025 yil

Ma'qullandi: 5-fevral 2025 yil

Nashr qilindi: 8-fevral 2025 yil

*Sog'liqni saqlash tizimi, QVP,
malakali tibbiy yordam, tibbiy
kadrlar tayyorlash.*

ABSTRACT

*Ushbu maqolada bugungi kunda aholi
salomatligini muhofazalash faqat sog'liqni saqlash
tashkilotlarining vazifasi bo'libgina qolmay balki
bu davlat, jamiyat ishi ekanligi, bu jarayonni
boshqarishda sog'liqni saqlash tizimi muhim
birlashtiruvchi, koordinatsiyalashtiruvchi rol
egallashi to'g'risida ma'lumotlar keltirilgan.*

*Sog'liqni saqlash tizimi, QVP, malakali tibbiy
yordam, tibbiy kadrlar tayyorlash.*

Sog'liqni saqlash tizimi aholi sog'lig'ini muhofaza qilishga yo'naltirilgan ijtimoiy, iqtisodiy va tibbiy tadbirlar tizimidir. Sog'liqni saqlash kasalliklarning oldini olish va davolash, sog'lom turmush va mehnat sharoitini yaratish, yuqori mehnat qobiliyatini hamda uzoq umr ko'rishni ta'minlashga qaratilgan umumiy tadbirlarni ko'zda tutadi. Uning asosiy vazifasi bemorlarga zamonaviy, ixtisoslashgan hamda mos tarzda yordam ko'rsatishdan iborat.

Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti (JSST) ning ta'rificha Sog'liqni saqlash tizimi – bu uyda, ta'lim muassasalarida, ish joyida, jamoada, jismoniy va ruhiy ijtimoiy doiralarda, hamda sog'liqni saqlash va u bilan bog'liq muassasalarda amalga oshiriladigan, salomatlikni mustahkamlashga yordam beruvchi bir-biri bilan o'zaro bog'liq bo'lgan chora-tadbirlar yig'indisidir.

O'zbekiston Respublikasida sog'liqni saqlashning davlat, xususiy va boshqa tizimlari yig'indisidan iborat yagona sog'liqni saqlash tizimi amal qiladi. Har qaysi davlat o'z aholisining salomatligini saqlash masalalariga alohida e'tibor beradi. Aholining salomatligi nafaqat davlat tomonidan qo'llab quvvatlanishi bilan bir qatorda, davlatning sog'liqni saqlash tizimi oqilona va rejalashtirilgan tizimda faoliyat olib bormog'i lozim. Bu tizimni olib borish uchun sog'liqni saqlashda boshqaruv faoliyati alohida ahamiyat kasb etadi. Sog'liqni saqlash tizimini monopoliyadan chiqarishning asosiy ko'rinishlaridan biri turli mutaxassisliklar bo'yicha shifokorlar uyushmasini, assotsiatsiyasini tashkil etilayotganligidir.

Tarixdan bizga ma'lumki, buyuk bobokalonimiz Amir Temur ham aholining salomatligini saqlash uchun oqilona rejalashtirilgan sog'liqni saqlash tizimini ishlab chiqib, uni bajarilishini nazorat qilgan. Sohibqiron Amir Temur boshqa ma'rifiy ishlar qatori aholi salomatligini muhofaza qilish ularning salomatligiga alohida e'tibor bergan. Boshqa mamlakatlardan mashhur tabiblarini poytaxt Samarqandga olib kelib, maxsus shifoxonalar ochgan.

Sog'liqni saqlash sharqda, xususan O'zbekistonda uzoq tarixga ega. Ayniqsa o'rta asrda bu hududda tabobat ilmida yuqori bosqichlarga erishildi. Ayni vaqtda sharq mutafakkirlari tabobat ilmidan olamshumul asarlar yaratganlar. Bu borada Abu Rayhon Beruniyning "Tibbiyotda dorishunoslik" ("Kitob assaydana fittib"), Abu Ali Ibn Sinoning "Tib qonunlari" ("Al Qonun fittib") asarlari mashhur bo'lib, jahon tabobatida uzoq davrlar mobaynida asosiy qo'llanma bo'lib kelgan. Ayniqsa, Abu Ali Ibn Sino davolashning yangi usullarini qo'llab tabib (hakim) sifatida o'z davrida juda mashhur bo'ldi.

Keyingi davrlarda ham tabiblik Turkistonda sog'liqni saqlashning asosiy shakli bo'lib keldi. Tabiblar madrasalarda ta'lim olishgan yoki ustoz-shogirdlik yo'li bilan turli kasalliklarga, singan-chiqqanlar, yara-chaqalarga davo qilishni, xastaliklarning oldini olishni o'rganishgan. Ularning ko'plari nafaqat bemorlarni davolash, balki dori-darmonlar tayyorlash bilan ham shug'ullanganlar.

Sog'liqni saqlash tizimini isloh qilishning asosiy yo'nalishlaridan biri tibbiy yordam modelining tashkiliy strukturasi bilan bog'liq bo'lgan jamiyatning bevosita va bilvosita yo'qotishlarini kamaytirish maqsadida sog'liqni saqlash tizimini intensiv rivojlantirish va mavjud resurslardan samarali foydalanish maqsadida yangi iqtisodiy mexanizmlarni ishlab chiqishdir. Bu esa o'z navbatida tibbiy xizmatni restrukturizatsiya qilish va tibbiy xizmat ko'rsatishning yangi usullarini keng tadbiq etishni talab qiladi.

Bozor munosabatlariga o'tish sog'liqni saqlash sohasiga ham yangi talablar qo'ydi. Xususan, ma'muriy boshqarish sarf-harajatlarini kamaytirish, bemorlarni davolash jarayonida kunduzgi kam harajat va samarali usullardan foydalanish, shifoxonalar ish hajmining bir qismini poliklinikaga ko'chirish, kam samarali o'rinlar sonini qisqartirish, shartnoma asosida bajariladigan ishlar uchun haq olish va boshqa choralar ko'rilmogda.

Sog'liqni saqlashning birlamchi bo'g'inini mustahkamlash va umumiy shifikorlik amaliyotini rivojlantirish tadbirlari amalga oshirilib kelinmogda. Barcha viloyatlarda QVP ning keng tarmoqlari tashkil etildi, natijada ikki bosqichli, ya'ni QVP hamda tuman markaziy shifoxonasi orqali tibbiy yordam ko'rsatish yo'lga qo'yildi. Bu esa sog'liqni saqlashning birlamchi bo'g'ini muassasalarini boshqarish va moliyalashtirishning yangi usullarini ishlab chiqish, tibbiy xizmat ko'rsatish sifatini yaxshilash va umumiy amaliy tibbiy xodimlar tayyorlash imkonini berdi. Shoshilinch tibbiy yordam ko'rsatish tizimining yangi shakli joriy etildi. Natijada mamlakatning barcha hududlarida shoshilinch tibbiy yordam ko'rsatishga, uyga shifikor chaqirish bilan malakali tibbiy yordam ko'rsatish o'rtasidagi vaqtni ancha qisqartirishga muvaffaq bo'lindi.

Tibbiy kadrlar tayyorlashda ijobiy o'zgarishlar ro'y berdi. Tibbiyot oliy o'quv yurtlarida o'qish muddati uzaytirilib, bakalavr va magistr, shuningdek, oliy malakali tibbiy hamshiralar – hamshiralar ishi bakalavrlari tayyorlanadigan bo'ldi. O'zbekistonda aholi salomatligini saqlash va yanada mustahkamlash davlatning muhim tibbiy-ijtimoiy vazifalaridan biri hisoblanadi. Ushbu masala O'zbekiston Respublikasining konstitutsiyasi va davlatning boshqa qonunchilik hujjatlarida o'z aksini topgan.

Xulosa. Sog'liqni saqlashni tashkil qilish sog'liqni saqlashni boshqarishning ilmiy asoslangan optimal usullarini, turli tibbiy muassasalar ish faoliyatining yangi uslublarini, tibbiy xizmat sifatini yaxshilashni, iqtisodiy va boshqaruvdagi muammolarni hal qilish yo'llarini ishlab chiqadi va jamoat salomatligining uzluksiz bir bo'lagi hisoblanadi.

Shunday qilib, jamoat salomatligi va sog'liqni saqlashni tashkillashtirish – bu jamiyat salomatligi bo'lib, uning asosiy yo'llanmasi bu aholi salomatligi holatini ilmiy asoslab berish, jamoat salomatlik holatini darajasini ko'tarish va ko'rsatiladigan tibbiy xizmat sifatini yaxshilash maqsadida sog'liqni saqlash tizimini samarali boshqaruvini tashkillashtirishdir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Mamatkulov B. Jamoat salomatligi va sog'liqni saqlashni boshqarish, Darslik. Toshkent, 2013 y.

2. Медик В.А., Юрьев В.К. “Общественное здоровье и организация здравоохранения”, Учебник. Россия. 2009 г.
3. Кучеренко В.З. Применение методов статистического анализа для изучения общественного здоровья и здравоохранения, Учебное пособие. Москва. 2011 г.
4. Sh.T.Iskandarova, N.M.Maxmudova. Jamoat salomatligi, sog'liqni saqlashni tashkillashtirish va boshqarish bo'yicha o'quv qo'llanma-T,2011.

**INNOVATIVE
ACADEMY**